

Nr 26.

Utlåtande med anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag för budgetåret 1952/53 till den statliga och statsunderstödda frökontrollverksamheten m. m.

I årets statsverksproposition (IX ht p. 87) har Kungl. Maj:t föreslagit riksdagen att, i avbidan på särskild proposition i ämnet, för budgetåret 1952/53 beräkna dels till Befrämjande av fröodlingen m. m.: Statens centrala frökontrollanstalt: Avlöningar och Omkostnader förslagsanslag å 1 405 000 respektive 330 000 kronor, dels till Befrämjande av fröodlingen m. m.: Understöd åt lokala frökontrollanstalter ett anslag av 5 000 kronor.

Sedermera har Kungl. Maj:t i en till riksdagen den 8 februari 1952 avlåten, till jordbruksutskottet hänvisad proposition, nr 50, föreslagit riksdagen att

- 1) bemyndiga Kungl. Maj:t att vidtaga de ändringar i personalförteckningen för statens centrala frökontrollanstalt, som angivits i propositionen;
- 2) godkänna i propositionen angiven avlöningsstat för statens centrala frökontrollanstalt, att tillämpas tills vidare från och med budgetåret 1952/53;
- 3) å riksstaten för budgetåret 1952/53 under nionde huvudtiteln anvisa
 - a) till Befrämjande av fröodlingen m. m.: Statens centrala frökontrollanstalt: Avlöningar ett förslagsanslag av 1 351 000 kronor,
 - b) till Befrämjande av fröodlingen m. m.: Statens centrala frökontrollanstalt: Omkostnader ett förslagsanslag av 560 700 kronor,
 - c) till Befrämjande av fröodlingen m. m.: Understöd åt lokala frökontrollanstalter ett anslag av 5 000 kronor.

Inledning.

Jämlikt Kungl. Maj:ts bemyndigande den 22 juni 1950 tillkallade dåvarande chefen för jordbruksdepartementet, statsrådet Sträng, tre sakkunniga för att verkställa utredning rörande organisationen av den statliga och statsunderstödda frökontrollverksamheten. De sakkunniga, vilka antagit benämningen 1950 års frökontrollutredning, ha utgjorts av landshövdingen B. Fallenius, tillika ordförande, dåvarande frökontrollanten vid statens centrala frökontrollanstalt, numera t. f. föreståndaren för anstalten K. I. S. Gadd samt dåvarande rektorn vid Bollerups lantbruksskola, numera landshövdingen T. Å. Hovgard.

De sakkunniga ha den 27 juni 1951 överlämnat betänkande med förslag rörande organisationen av frökontrollverksamheten (stencilerat). T. f. föreståndaren Gadd har avgivit särskilt yttrande beträffande vissa av utredningen behandlade frågor.

Över betänkandet ha, efter remiss, yttranden avgivits av ett flertal myndigheter och sammanslutningar.

Nuvarande förhållanden.

En redogörelse för nuvarande förhållanden på frökontrollverksamhetens område och tidigare förslag till omorganisation av denna verksamhet återfinnes å s. 3—10 i propositionen. Utskottet torde här endast få erinra om att verksamheten för närvarande ombesörjes av *dels* statens centrala frökontrollanstalt, vars huvudinstitution är förlagd till Bergshamra utanför Stockholm och vilken har en filial i Åkarp i anslutning till Alnarps egendom, *dels* fem lokala statsunderstödda frökontrollanstalter, nämligen i Linköping, Skara, Örebro, Torsta i Jämtland och Luleå.

Då statens centrala frökontrollanstalt inrättades, beräknade man att inkomsterna å verksamheten i stort sett skulle täcka utgifterna. I själva verket har emellertid rörelsen, särskilt under senare år, visat betydande underskott. Beträffande utvecklingen under den senaste 10-årsperioden kan hänvisas till följande sammanställning.

Budgetår	Nettoutgifter	Nettoinkomster	Underskott	Inkomster i % av ut- gifterna
1939/40	490 500	239 000	251 500	49
1940/41	602 600	330 000	272 600	55
1941/42	811 700	509 100	302 600	63
1942/43	947 000	488 500	458 500	52
1943/44	1 104 000	818 700	286 000	74
1944/45	1 136 700	707 600	429 100	62
1945/46	1 179 400	691 100	488 300	59
1946/47	1 194 100	776 300	417 800	65
1947/48	1 659 200	722 000	937 200	43
1948/49	1 663 000	1 762 000	1 901 000	46
		(900 000)	(763 000)	(54)
1949/50	1 624 300	1 032 800	1 591 500	64
		(894 800)	(729 500)	(55)

Medan den centrala frökontrollanstaltens verksamhet sålunda lämnat betydande underskott har rörelsen vid de lokala frökontrollanstalterna i regel lämnat tillfredsställande ekonomiskt resultat och stundom givit ej oväsentliga överskott.

¹ Den redovisade inkomsten för 1948/49, omkring 762 000 kronor, bör enligt anstaltens beräkning ökas till 900 000 kronor på grund av onormalt stor eftersläpning i influtna likvider. Härtill bör hänsyn tagas vid bedömning av resultatet för 1949/50. Beloppen inom parentes ange härav följande korrigerling.

Huvuddragen av frökontrollutredningens förslag.

Utredningen anser att statens centrala frökontrollanstalt även i fortsättningen bör intaga en ledande ställning inom frökontrollverksamheten. Denna verksamhet bör emellertid decentraliseras något. Som huvudsakliga skäl för en decentralisering anförs dels att verksamheten därigenom kan förbilligas, dels att läget på detta område på grund av den ökade kunskapsnivån, förståelsen och ansvarskänslan hos jordbrukets utövare och utsädeshandelns representanter nu är ett helt annat än det var då centralanstalten inrättades.

Den önskade decentraliseringen avses till en början skola åstadkommas genom en utvidgning av vissa av de distrikt, som nu äro bestämda för de lokala statsunderstödda frökontrollanstalternas plomberingsverksamhet. Därigenom skulle de mellansvenska anstalternas kapacitet kunna utnyttjas bättre än vad som för närvarande är fallet. Utredningen föreslår även att lokal statsunderstödd frökontrollanstalt i vissa fall skall äga åtaga sig statsplombering utanför sitt eget distrikt.

I betänkandet föreslås vidare att sådana enskilda företag, som bedriva en mera omfattande växtföreläsningsverksamhet, skola kunna få särskild auktorisation. Sådan auktorisation skall ha den verkan att en av företagen själva utövad kontroll över de egna utsädesvarorna blir jämställd med sådan kontroll, som utövas av statsunderstödd frökontrollanstalt. Denna auktorisation skall dock icke omfatta sortrenhetskontroll, kontrollodlingar eller kontroll över utsädespartier avsedda för export.

Utredningen har även undersökt andra decentraliseringsmöjligheter. Därvid har den bland annat prövat frågan om lämpligheten av att inrätta nya lokala frökontrollanstalter eller en Norrlandsfilial till centralanstalten. Den anser dock icke att några åtgärder i dessa hänseenden för närvarande äro påkallade. Beträffande filialen i Norrland framhålles, att utredningen med sitt ställningstagande icke velat bestrida betydelsen av att viss frökontrollverksamhet förlägges till Norrland. Denna fråga anses emellertid böra övervägas mera ingående först i samband med utbyggandet av den planerade forskningsinstitutionen vid Röbbäcksdalen.

I samband med decentraliseringsfrågorna har utredningen övervägt frågan om erforderliga åtgärder för att samordna frökontrollverksamheten. I detta hänseende pekar den på betydelsen av att allmänna anvisningar för verksamhetens bedrivande skola meddelas fortlöpande samt föreslår att tillsynen från centralanstaltens sida skall intensifieras.

I fråga om organisationen av fältkontrollen föreslås en väsentlig ändring. Utredningen anser nämligen att den obligatoriska efterkontrollodlingen i samband med vanlig statsplombering och statsplombering av kvalitetsvara bör slopas. Samtidigt föreslås att frölagen skall ändras så att den blir tillämplig å sådan statsplomberad frövara som nu nämns.

Beträffande fältbesiktningarna föreslår utredningen en decentralisering såtillvida att de lokala statsunderstödda frökontrollanstalterna skola tillerkännas viss rätt att verkställa sådana besiktningar efter uppdrag av centralanstalten. Samma befogenhet bör enligt förslaget tillkomma auktoriserade frökontrollorgan beträffande deras egna varor.

Utredningen har även prövat frågan om förläggningen av centralanstaltens fältkontrollavdelning. Med hänsyn till att kontrollodlingarna av klimatologiska skäl i huvudsak måste ske i Skåne förordar utredningen, att avdelningen skall förläggas i anslutning till den nuvarande filialen i Åkarp. I så fall måste emellertid en ny institutionsbyggnad uppföras för filialen. Byggnadskostnaderna, inbegripet kostnaderna för en vaktmästarebostad, uppskattas till i runt tal 450 000 kronor.

Med utgångspunkt från den minskning av arbetsuppgifternas omfattning vid statens centrala frökontrollanstalt, som ett genomförande av utredningens olika förslag väntas medföra, har utredningen ansett att personalorganisationen vid anstalten kan begränsas avsevärt.

Utredningens förslag till ny personalorganisation innebär en minskning med 60 befattningshavare eller nära 30 procent av det nuvarande antalet. Härigenom ävensom genom vissa andra besparingar räknar utredningen med att utgifterna för statens centrala frökontrollanstalt skola kunna nedbringas med cirka 530 000 kronor. Å andra sidan komma emellertid även inkomsterna att nedgå, om vissa arbetsuppgifter överflyttas till lokala organ. Den härav föranledda inkomstminskningen uppskattar utredningen till cirka 250 000 kronor.

Utredningens förslag är icke enhälligt. En av de sakkunniga, *t. f. föreståndaren för statens centrala frökontrollanstalt H. Gadd*, är nämligen på flera punkter skiljaktig från utredningens övriga ledamöter. Sålunda biträder han ej förslaget om en överföring av vissa arbetsuppgifter från centralanstalten till lokala organ. Vidare anser han att auktorisering av enskild frökontrollverksamhet endast bör ifrågakomma beträffande två företag, nämligen Allmänna svenska utsädesaktiebolaget samt W. Weibull aktiebolag. Han uttalar jämväl att efterkontrollodling åtminstone i viss utsträckning bör ske även beträffande de lägre statsplomberingsformerna.

Rörande det närmare innehållet i utredningens förslag och yttrandena däröver torde utskottet få hänvisa till den redogörelse härför, som lämnats å s. 12—58 i propositionen.

Anslagsäskanden för budgetåret 1952/53.

Styrelsen för statens centrala frökontrollanstalt har i sina anslagsäskanden för nästa budgetår (skr. 31/8 1951) hemställt, att anstaltens avlönings- och omkostnadsanslag skola höjas från 1 172 000 respektive 330 000 kronor till 1 403 500 respektive 686 800 kronor.

I fråga om avlöningsanslaget innebär anstaltsstyrelsens förslag en uppräknig med 231 500 kronor i enlighet med följande sammanställning.

	Ökning	Minskning
1. Tjänsteförändringar:		
a) 1 kamrerare i Ca 27 i st. för Ca 25	1 644	
b) 2 laboratorieföreståndarinnor i Ca 17 i st. för 2 laboratoriebiträden i Ca 15 å renhets- respektive gröningsavdelningen	1 872	
c) 1 laboratoriebiträde i Ca 15 i st. för 1 frökontrollbiträde i Ce 11 å fältkontrollavdelningen	1 440	
d) 1 kontorist i Ca 13 i st. för 1 kontorsbiträde i Ca 8 å fältkontrollavdelningen	1 728	
e) 1 kontorist i Ca 13 i st. för 1 expeditionsbiträde i Ce 11	696	
f) 3 ställföreträdande laboratorieföreståndarinnor i Ca 13 i st. för 3 frökontrollbiträden i Ca 11 respektive Ce 11	2 088	
g) 1 expeditionsföreståndare i Ca 18 i st. för Ce 18.....	—	
h) 2 kontorsbiträden i Ca 8 i st. för Ce 8	—	
2. Personalförstärkningar:		
3 inspektörer i Ce 14	25 272	
3. Personalindragningar:		
9 frökontrollbiträden i Ce 8 och Cg 8		56 592
4. Löneklassförändringar	20 000	
5. Löneregleringen för chefstjänstemän	2 664	
6. Rörliga tilläggets höjning	230 700	
	288 104	56 592
	+ 231 512	

Anstaltsstyrelsens beräkning av omkostnadsanslaget för nästa budgetår innebär en höjning med 356 800 kronor enligt följande fördelning.

	1951/52	Ökning
1. Sjukvård m. m.	14 000	4 000
2. Reseersättningar	3 500	26 000
3. Bränsle, lyse och vatten	18 000	4 000
4. Övriga expenser	34 000	16 000
5. Publikationstryck	2 000	1 000
6. Provtagning och plombering	89 700	124 800
7. Fältkontroll	115 000	115 200
8. Utsädeskontroll vid Svalöv	24 000	36 100
9. Diverse förbrukningsartiklar.....	28 000	29 700
		356 800

Vidare har anstaltsstyrelsen (skr. 16/11 1951) hemställt, att den i anstaltsens omkostnadsstat för innevarande budgetår upptagna delposten till övriga expenser måtte få överskridas med högst 4 370 kronor för anskaffande av en ny elektrisk dupliceringsmaskin. Styrelsen anför att den nuvarande

maskinen, vilken oavbrutet varit i gång sedan år 1948, är starkt försliten och att den numera åstadkommer ett för personalen synnerligen störande buller. En ny maskin beräknas kunna erhållas för 6 370 kronor. Då emellertid leverantören förklarar sig villig att återköpa den gamla maskinen för 2 000 kronor skulle nettokostnaden belöpa sig till förenämnda belopp, 4 370 kronor.

Slutligen har *lantbruksstyrelsen* i sina anslagsäskanden för budgetåret 1952/53 (skr. 24/8 1951) hemställt, att till understöd åt lokala frökontrollanstalter skall anvisas ett oförändrat anslag av 5 000 kronor. Styrelsen har vidare hemställt om bemyndigande att fördela anslaget mellan anstalterna efter föreliggande behov av statsbidrag.

Departementschefen.

Departementschefen har anfört i huvudsak följande.

»Den utveckling på utsädesområdet, som ägt rum efter det statens centrala frökontrollanstalt inrättades år 1924, synes mig helt ha bestyrkt riktigheten av den då uttalade uppfattningen, att frökontrollverksamheten borde ställas under ledning av en central statlig anstalt med erforderliga resurser. Även om frökontrollfrågan numera — till stor del beroende på att förståelsen för betydelsen av ett fullgott utsäde har ökat — är i ett annat läge än den var vid nyssnämnda tidpunkt, anser jag det uppenbart, att en central statlig frökontrollanstalt ej heller i fortsättningen kan undvaras.

Då centralanstalten inrättades räknade man, såsom tidigare nämnts, med att kostnaderna för densamma i stort sett skulle täckas av inflytande inkomster. Utvecklingen har emellertid blivit en annan, i det att kostnaderna ständigt avsevärt överstigit inkomsterna. Såsom framgår av de i det föregående återgivna siffrorna angående det ekonomiska resultatet av rörelsen vid centralanstalten ha under senare år inkomsterna i regel endast uppgått till omkring hälften av utgifterna och stundom till ändå mindre del av dessa. Beträffande denna jämförelse är vidare att märka, att i densamma icke tagits någon hänsyn till vissa i och för sig betydande utgiftsposter såsom kostnader för pensionering av personalen, utgifter för lokaler m. m. Inräknas även dessa poster å kostnadssidan, ökas underskottet å verksamheten ytterligare avsevärt.

Det synes under sådana förhållanden naturligt, att man skall överväga vad som kan göras för att åstadkomma en bättre proportion mellan inkomster och kostnader vid centralanstalten och på så sätt minska det allmännas utgifter för frökontrollverksamheten. Utredningen har även framlagt ett flertal förslag i denna riktning. Åtskilliga av dessa ha mottagits välvilligt i det övervägande antalet remissyttranden. På vissa punkter ha dock flertalet yttranden gått i negativ riktning.

Då det gäller att taga ställning till de framlagda förslagen bör enligt min mening utgångspunkten vara att effektiviteten i frökontrollverksamheten

under inga förhållanden får minskas. Att frökontrollen skall bedrivas på ett ändamålsenligt sätt är uppenbarligen — med hänsyn till de ekonomiska värden som denna kontroll kan skapa och bevara — av utomordentligt stor vikt. Det synes då ej böra komma i fråga att äventyra denna kontroll genom åtgärder, vilka visserligen kunna medföra någon begränsning av de direkta statsutgifterna för verksamheten men å andra sidan kunna medföra risk för att jordbrukarnas möjligheter att erhålla ett fullgott utsäde minskas. Med denna utgångspunkt finner jag det angeläget, att statens centrala frökontrollanstalts ställning som det ledande och övervakande organet för frökontrollverksamheten ej skall rubbas. Av vad jag nu anfört följer vidare, att det avgörande vid bedömningen av de föreliggande förslagen enligt min mening bör vara icke huruvida ett genomförande av desamma kan medföra någon minskning av de direkta statsutgifterna utan huruvida ett förverkligande av desamma kan ske utan men för frökontrollverksamheten. Där det senare är förhållandet är det åter självfallet, att föreliggande besparingsmöjligheter böra tillvaratagas.

Av de förslag från utredningen, för vilka jag redogjort i det föregående, torde jag först få behandla frågan om en decentralisering av frökontrollverksamheten i form av en överföring av vissa arbetsuppgifter från centralanstalten till de lokala frökontrollanstalterna. Såsom skäl för en dylik överföring har i betänkandet bland annat åberopats att densamma skulle medföra en viss minskning av statsverkets utgifter för frökontrollverksamheten. Riktigheten av denna uppfattning har visserligen ifrågasatts i några yttranden. Med hänsyn till att de lokala anstalter, som närmast beröras av förslaget, syntes kunna arbeta med genomsnittligt lägre kostnader än centralanstalten, är jag närmast böjd för att ansluta mig till utredningens åsikt i fråga om de ekonomiska konsekvenserna av en dylik överföring. Av vad jag nyss anfört framgår emellertid att det förhållandet, att överföringen må kunna medföra någon minskning av statsutgifterna, enligt min mening icke i och för sig bör tillmätas utslagsgivande betydelse. Av större vikt är enligt min uppfattning att en dylik överföring, såsom framhållits både i betänkandet och i åtskilliga yttranden, synes kunna medföra fördelar även ur andra synpunkter. Sålunda skulle densamma möjliggöra ett mera effektivt utnyttjande av de lokala anstalternas kapacitet. Vidare skulle den göra det lättare att bevara den direkta kontakten mellan jordbrukets representanter i de olika landsdelarna och dem, som syssla med frökontrollarbetet. Det sistnämnda synes mig vara av särskild betydelse med hänsyn till angelägenheten av att jordbrukarnas intresse för utsädesfrågan skall kunna bibehållas och ökas. De farhågor, som i några yttranden uttalats för att centralanstalten, om en dylik överföring kommer till stånd, skulle förlora den allmänna överblicken över frökontrollarbetet, synas ej heller böra tillmätas avgörande betydelse. Det antal prov, som genom den av utredningen ifrågasatta överföringen skulle komma att frångå centralanstalten, representerar ju endast en förhållandevis obetydlig del av det sammanlagda antal prov, som undersökes

vid anstalten. Jag ansluter mig därför i princip till utredningens tanke på en viss decentralisering av den rutinmässiga frökontrollverksamheten från centralanstalten till de lokala frökontrollanstalterna. Denna decentralisering synes böra ske dels genom en utvidgning av de mellansvenska lokala anstalternas plomberingsdistrikt, dels genom att de lokala anstalterna medgivnas rätt att i vissa fall åtaga sig statsplombering utanför det för vederbörande anstalt fastställda plomberingsområdet. Sådan avvikelse från områdesindelningen, som sist nämnts, torde dock böra få ske endast efter medgivande från centralanstalten eller från annan lokal anstalt, som beröres därav.

I några yttranden, där förslaget om decentralisering avstyrkts, har uttalats att de lokala anstalter, som nu ha en outnyttjad kapacitet, i stället borde söka intressera jordbrukarna att i ökad omfattning analysera utsäde av egen skörd. Jag vill i anledning härav framhålla, att jag helt delar uppfattningen om det önskvärda i att dylika analyser skola ske i ökad omfattning. En sådan utveckling torde emellertid ej behöva hindras av den decentralisering, som jag nu förordat.

Det torde icke vara erforderligt att redan nu taga ställning till frågan, hur den av mig förordade utvidgningen av vissa lokala anstalters plomberingsområden skall genomföras. Denna fråga torde jag senare få anmäla för Kungl. Maj:t. I anledning av vad Hallands läns hushållningssällskap anfört vill jag emellertid framhålla, att det icke synes tillräckligt motiverat, att en ny lokal anstalt skulle inrättas i Halland.

Utredningen har ifrågasatt att sammansättningen av styrelserna för de lokala anstalter, vilkas plomberingsdistrikt kunna komma att utvidgas, skall ändras så, att varje i distriktet ingående hushållningssällsomsområde blir representerat i styrelsen. Goda skäl tala enligt min uppfattning för en sådan ändring. Det torde emellertid få ankomma på Kungl. Maj:t att pröva denna fråga med beaktande av de förhållanden, som kunna föreligga beträffande varje särskild anstalt.

Som en ytterligare åtgärd i syfte att nedbringa arbetsbelastningen och förlusten vid statens centrala frökontrollanstalt har utredningen föreslagit, att möjlighet skulle öppnas för Kungl. Maj:t att medgiva auktorisering av vissa enskilda utsädesföretag. Sådan auktorisering skulle ha den innebörden att en av företaget självt verkställd kontroll i fråga om de lägre plomberingsformerna skulle bli likställd med kontroll, utövad av statsunderstödd frökontrollanstalt. Förutsättning för att auktorisering skulle få meddelas skulle dock enligt förslaget vara, att företaget självt bedreve växtförädlingsverksamhet i betydande omfattning och hade sådana resurser, som erfordrades för kontrollverksamheten.

Mot detta utredningens förslag ha invändningar framställts i ett flertal yttranden. Därvid har man i regel antingen helt avstyrkt förslaget eller ock förordat att möjligheten att erhålla auktorisation skulle begränsas till W. Weibull aktiebolag samt Allmänna svenska utsädesaktiebolaget eller Sveriges utsädesförening.

Mot ett genomförande av utredningens förslag på denna punkt i hela dess vidd har framför allt anförts, att det måste befaras att genom en sådan åtgärd alltför stora delar av frökontrollverksamheten skulle komma att undandragas den statliga kontrollen ävensom att garantien för köparna ej skulle kunna bli densamma som vid en av centralanstalten eller statsunderstödd lokalanstalt utövad kontroll. För min del har jag ej kunnat undgå att finna dessa farhågor i viss mån befogade. Om ett auktorisationsförfarande skall införas bör det därför enligt min uppfattning, i överensstämmelse med vad som förordats i ett flertal yttranden, begränsas till W. Weibull aktiebolag samt Allmänna svenska utsädesaktiebolaget eller Sveriges utsädesförening i Svalöv. På sätt framhållits både i betänkandet och i yttrandena intaga dessa företag obestriddligen en särställning — både genom verksamhetens omfattning och genom det förhållandet att de åtnjuta betydande statsunderstöd för sin växtförädlingsverksamhet och i samband därmed äro underkastade insyn från det allmännas sida. Beträffande Weibullsbolaget är emellertid att märka, att detta företag redan så gott som uteslutande saluför sina varor under egen plomb. Detta system synes ha fungerat tillfredsställande även ur köparnas synpunkt. Något större behov av en auktorisation — vilken ju i stort sett endast skulle innebära att bolagets kontroll skulle få en mera officiell prägel — kan därför knappast föreligga här. Vad vidare angår Allmänna svenska utsädesaktiebolaget har detta i första hand förklarat sig önska att det nuvarande systemet, enligt vilket bolagets försäljning är ställd under centralanstaltens kontroll, skall bibehållas eller att eventuellt kontrollen skulle överflyttas till utsädesföreningens kontrollbyrå, vilken i så fall borde äga befogenhet att plombera med verklig statsplomb. Härvid har bolaget förutsatt, att kontrollavgifterna icke skulle ökas så att de alltför mycket komme att överskrida de nuvarande kostnaderna. Såsom i annat sammanhang berörts har emellertid centralanstalten beviljat bolaget en betydande rabatt å de eljest gällande taxeavgifterna. Denna rabatt är av sådan storleksordning, att den måste anses innebära en avsevärd subvention till bolaget. I likhet med bland andra lantbruksstyrelsen och statens sakrevision anser jag att någon sådan subvention till visst eller vissa utsädesföretag icke bör förekomma. Rabatten bör därför enligt min mening avvecklas, då giltighetstiden för nu löpande avtal mellan centralanstalten och bolaget utgår, d. v. s. den 30 juni 1953. Därest bolaget då ej skulle vilja bära kostnaden för en statlig kontroll, möter givetvis ej hinder för detsamma att sälja sina varor i samma ordning som W. Weibull aktiebolag, d. v. s. under egen kontroll och under egen plomb. Av bolagets yttrande synes emellertid framgå, att bolaget i en dylik situation skulle föredraga att erhålla auktorisation i enlighet med utredningens förslag. Ur det allmännas synpunkt torde några allvarigare betänkligheter icke behöva möta mot bifall till en framställning härom. Detsamma gäller, därest Weibullsbolaget skulle önska erhålla auktorisation.

Av skäl som nu anförts kan jag alltså ansluta mig till utredningens förslag på denna punkt endast i så måtto att sådan auktorisation, som avses i betän-

kandet, bör efter ansökan kunna beviljas W. Weibull aktiebolag och Allmänna svenska utsädesaktiebolaget. Rörande förutsättningarna och villkoren för auktorisation har jag i stort sett intet att invända mot vad utredningen anfört. Till de hithörande detaljproblemen torde jag emellertid lämpligen få återkomma senare. Här må allenast framhållas, att därest Allmänna svenska utsädesaktiebolaget i samband med sökande av auktorisation skulle önska uppdraga kontrollen åt Sveriges utsädesförenings kontrollbyrå, synes hinder i och för sig ej böra möta mot en dylik anordning.

I samband med behandlingen av decentraliseringsfrågorna har utredningen även upptagit spørsmålen om inrättande av nya lokala frökontrollanstalter samt en Norrlandsfilial till statens centrala frökontrollanstalt. Vad angår förstnämnda fråga har jag redan tidigare anfört, att det enligt min mening icke kan anses påkallat att inrätta någon ny lokal anstalt i Halland. Även i övrigt delar jag utredningens uppfattning, att någon ny lokal anstalt ej för närvarande behövs. Vad angår frågan om inrättande av en Norrlandsfilial till centralanstalten vill jag erinra om att Röbbäcksdalsutredningen i sitt den 17 november 1951 avgivna betänkande angående utbyggnaden av en central forsknings- och försöksinstitution på jordbrukets område vid Röbbäcksdalen i Norrland föreslagit att en filial till statens centrala frökontrollanstalt skall upprättas och förläggas till Röbbäcksdalen. Jag torde senare denna dag få för Kungl. Maj:t anmäla frågan om framläggande för riksdagen av förslag, grundade på sistnämnda betänkande. Därvid torde jag även få upptaga den nu nämnda filialfrågan.

Som ett led i strävandena att åstadkomma en förenkling av frökontrollverksamheten och minska kostnaderna för denna har utredningen föreslagit vissa ändringar i fråga om organisationen av fältkontrollen. Utredningen förordar sålunda till en början, att den obligatoriska efterkontrollen vid de lägre plomberingsformerna skall slopas och att sådan kontroll i stället skall företagas endast då framställning därom göres. I likhet med flertalet remissmyndigheter anser jag emellertid att ett borttagande av den obligatoriska efterkontrollen kan komma att innebära vissa risker för frökontrollverksamheten. Såsom bland andra statens sakrevision framhållit har vidare underskottet å denna kontrollverksamhet hittills varit relativt begränsat och man kan genom en lämplig avvägning av avgifterna få en tillfredsställande täckning av statens kostnader för kontrollodlingarna. Den i några yttranden framförda tanken att den nuvarande obligatoriska efterkontrollen skulle ersättas av en stickprovvis anordnad kontroll synes ej heller innebära en tillfredsställande lösning. Under dessa förhållanden anser jag att den obligatoriska efterkontrollen bör bibehållas och kan alltså ej ansluta mig till utredningens förslag på denna punkt.

I fråga om fältkontrollen föreslår utredningen vidare den organisatoriska förändringen, att fältkontrollodlingarna i huvudsak skola förläggas till Skåne och att i samband därmed även fältkontrollavdelningen vid statens centrala frökontrollanstalt skall förflyttas till Skåne och sammanföras med den nu-

varande Skånefilialen. Detta förslag har genomgående tillstyrkts i remissyttrandena, såvitt det avser en förflyttning av fältkontrollodlingarna och fältkontrollavdelningen till Skåne. Även jag anser en sådan förflyttning lämplig. Jag anser det likaså ändamålsenligt, att den nuvarande Alnarpsfilialen till centralanstalten skall sammanföras med fältkontrollavdelningen. Lokalfrågan torde i så fall, såsom utredningen föreslagit, lämpligen böra lösas så, att statens växtskyddsanstalts filial i Alnarp får övertaga de lokaler, som nu disponeras av centralanstaltens filial, och att en ny institutionsbyggnad uppföres, vilken kan inrymma både sistnämnda filial och fältkontrollavdelningen.

I fråga om valet av förläggningssort delar jag åter den av ett flertal remissinstanser uttalade uppfattningen, att en förläggning till Alnarp skulle komma att medföra sådana olägenheter, att man om möjligt bör söka finna en annan lösning.

Med hänsyn till den begränsning, som måste iakttagas i fråga om den offentliga byggnadsverksamheten, torde vidare den lösning av lokalfrågan, som jag nyss förordat, under inga omständigheter kunna genomföras redan under loppet av nästa budgetår. Under sådana förhållanden synes det lämpligast, att frågan om valet av förläggningsplats för fältkontrollavdelningen och filialen skall ytterligare övervägas. Det torde i första hand få ankomma på anstaltens styrelse att verkställa vidare undersökning i saken samt att inkomma till Kungl. Maj:t med det förslag, vartill denna undersökning kan föranleda.

I fråga om fältbesiktningarna har utredningen ansett, att de lokala statsunderstödda frökontrollanstalterna borde kunna tillerkännas rätt att verkställa sådana besiktningar efter uppdrag av centralanstalten. Jag ansluter mig till utredningens uppfattning. I vad mån de lokala anstalterna jämväl, såsom föreslagits i en del yttranden, böra få utföra laboratorieanalyser för de högre plomberingsformerna synes vara en lämplighetsfråga, som det i första hand bör ankomma på centralanstalten att avgöra.

Vad angår personalorganisationen har utredningen ansett att det, om dess förslag genomfördes, skulle bli möjligt att indraga ett sextiotal befattningar, så gott som samtliga av biträdeskaraktär. Vidare har utredningen räknat med att en ytterligare besparing skulle kunna göras å avlöningsanslaget genom att man i ökad omfattning skulle tillfälligt permittera en del av personalen under dödsäsongen.

På sätt jag i det föregående angivit ansluter jag mig i väsentliga delar till utredningens förslag. Jag har sålunda biträtt förslagen om en viss överföring av arbetsuppgifter från centralanstalten till de lokala anstalterna och om förläggning av efterkontrollodlingarna och fältkontrollavdelningen till Skåne. Vidare har jag ansett att möjlighet bör öppnas för W. Weibull aktiebolag och Allmänna svenska utsädesaktiebolaget att, därest de så önska, erhålla auktorisation i huvudsaklig överensstämmelse med vad utredningen

förordat. Såvitt angår nästa budgetår torde dessa åtgärder dock ej kunna beräknas få någon större inverkan på medelsbehovet vid centralanstalten. Innan frågan om förläggningssort för efterkontrollodlingarna och fältkontrollavdelningens lokalfråga blivit lösta kan man uppenbarligen ej räkna med någon besparing på detta område. Då kontrollfrågan för Allmänna svenska utsädesaktiebolagets del för närvarande är reglerad genom ett avtal, vilket gäller till utgången av budgetåret 1952/53, torde man vidare knappast kunna räkna med att frågan om auktorisation för sagda bolags del skall bli aktuell förrän avtalet utlöpt och följaktligen ej heller på denna punkt kunna räkna med någon personalminskning. Däremot bör den av mig förordade decentraliseringen från centralanstalten till vissa lokala anstalter kunna genomföras med verkan redan under nästa budgetår. Härigenom torde det bli möjligt att något minska biträdespersonalen vid centralanstalten. Jag vill i detta sammanhang även understryka angelägenheten av att centralanstaltens ledning skall tillse, att de möjligheter, som kunna finnas att rationalisera arbetet och undvika spilltid för personalen, tillvaratagas. Med hänsyn till svårigheten att i förväg bedöma, vad som kan vinnas genom dylika åtgärder ävensom genom den nyss angivna överföringen av vissa arbetsuppgifter, anser jag det dock icke tillrådligt att för nästa budgetår räkna med avsevärt större minskning av personalbehovet vid centralanstalten än vad styrelsen för denna angivit i sina anslagsäskanden för budgetåret 1952/53. Jag finner det under nu angivna förhållanden ej heller sannolikt att några särskilda åtgärder för omskolning av överflödigt personal kunna komma att erfordras under nästa budgetår. Jag förutsätter emellertid att anstaltens styrelse skall uppmärksamma denna fråga.

Av de frågor, som behandlats i betänkandet, torde jag till sist få beröra spørsmålet om taxesättningen och det därmed sammanhängande problemet om de rabatter, som för närvarande tillämpas i vissa fall.

Vad angår taxesättningen vill jag först framhålla, att en betydande del av centralanstaltens verksamhet givetvis är av sådan natur, att det ej kan anses rimligt att kostnaderna för densamma skola bäras av dem, som anlita anstalten för undersökningar. Däremot synes det i princip riktigt, att den löpande analyserings- och plomberingsverksamheten skall vara självbärande, och att taxorna skola avvägas med hänsyn härtill. Driftsresultaten vid de statsunderstödda frökontrollanstalterna synas utgöra en lämplig utgångspunkt för bedömningen av hur taxorna vid tillämpning av denna princip böra bestämmas. Såsom bland andra lantbruksstyrelsen påpekat måste emellertid hänsyn tagas även till att de analyser, som utföras vid centralanstalten, i stor utsträckning äro mera tidsödande och mindre lönsamma än de analyser, som utföras vid de lokala anstalterna. Jämväl detta förhållande torde därför böra beaktas vid taxesättningen. Jag finner det vidare ej obefogat, att centralanstalten skulle äga att såsom gottgörelse för sina kostnader för kontroll över de lokala anstalternas verksamhet m. m. uttaga en mindre plomberingsavgift av de sistnämnda. Hinder bör därför ej möta för Kungl.

Maj:t att föreskriva, att erläggandet av dylik avgift skall utgöra ett villkor för att lokal anstalt skall äga verkställa statsplombering. En sådan plomberingsavgift torde dock ej böra komma i fråga annat än om taxesättningen leder till driftsöverskott vid lokala anstalterna, vilka måste anses överstiga vad som behövs för konsolidering av dessas ekonomi.

Vad härefter slutligen angår rabatterna anser jag, såsom jag angivit redan vid behandlingen av frågan om meddelande av auktorisation till vissa utsädesföretag, att de rabatter, som nu lämnas till några dylika företag, böra avvecklas. Däremot föreligga enligt min mening ej samma skäl för att även de rabatter, som nu i vissa fall lämnas till jordbrukare och utsädesutställningar, skulle borttagas. Jag vill erinra om att dessa rabatter endast uppgå till förhållandevis obetydliga belopp men det oaktat spela en ej oväsentlig roll i strävandena att höja utsädesvarornas kvalitet.

Sedan jag nu angivit min ståndpunkt till de förslag, som 1950 års frökontrollutredning framlagt, och vissa därmed sammanhängande spørsmål torde jag få övergå till att behandla frågan om anslag till centralanstalten och de lokala frökontrollanstalterna för budgetåret 1952/53. Vad då först angår centralanstaltens avlöningsanslag har jag redan i det föregående behandlat frökontrollutredningens förslag till personalorganisation vid anstalten. Jag har därvid uttalat, att det enligt min mening icke vore tillrådligt att för nästa budgetår räkna med avsevärt större minskning av personalbehovet än vad anstaltsstyrelsen angivit i sina anslagsäskanden. I dessa har styrelsen förutsatt en indragning av nio frökontrollbiträden, vilket skulle medföra en minskning av avlöningsanslaget med 56 600 kronor. Då biträdespersonalen enligt min mening bör kunna reduceras något mer, föreslår jag att nämnda belopp skall höjas till 75 400 kronor. Beträffande de av anstaltsstyrelsen föreslagna tjänsteförändringarna och personalförstärkningarna anser jag arbetsuppgifterna å den kontorsbiträdestjänst i Ca 8 å fältkontrollavdelningen, vilken styrelsen föreslagit skola ändras till en kontoristtjänst i Ca 13, motivera en placering som kanslibitråde i Ca 11. För detta ändamål torde anslaget böra uppräknas med 1 000 kronor. Styrelsens förslag att en tjänst som expeditionsbiträde i lönegrad Ce 11 skall ändras till en kontoristtjänst i lönegrad Ca 13 anser jag mig ej för närvarande kunna taga ställning till med hänsyn till ovissheten, huruvida denna tjänst kommer att behövas i fortsättningen. Ifrågavarande befattningshavare handhar nämligen anstaltens kontroll över Allmänna svenska utsädesaktiebolagets försäljning av utsäde. Jag är icke heller beredd att nu biträda det ånyo framlagda förslaget att tre inspektörstjänster i lönegrad Ce 14 skola inrättas. Enligt grunderna för den reglerade befordringsgången ha två kontorsbiträden i Ce 8 föreslagits skola få ordinarie tjänster. Med hänsyn till svårigheten att redan nu bedöma vilket behov av biträdespersonal som kommer att föreligga när de förslag, som jag i det föregående biträtt, blivit genomförda, anser jag att dessa kontorsbiträden böra kvarstå å extra ordinarie stat. Däremot förordar jag i enlighet med anstaltsstyrelsens förslag att en

expeditionsföreståndare i lönegrad Ce 18 skall överföras å ordinarie stat. Till övriga av styrelsen eller i remissyttrandena ifrågasatta tjänsteförändringar kan jag för närvarande icke taga ställning. Vad slutligen angår styrelsens beräkning av medelsbehovet med anledning av de automatiska utgiftsökningarna föranleder denna icke någon erinran från min sida. På grund av beräknade löneklassförändringar, löneregleringen för chefstjänstemän samt det rörliga tilläggets höjning bör anslaget följaktligen uppräknas med respektive 20 000, 2 700 och 230 700 kronor.

Centralanstaltens avlöningsanslag skulle alltså för nästa budgetår behöva uppföras med (206 000 + 820 000 + 325 000 =) 1 351 000 (+ 179 000) kronor.

Beträffande centralanstaltens omkostnadsanslag anser jag i likhet med anstaltsstyrelsen att posten sjukvård m. m. med hänsyn till medelsåtgången bör uppräknas med 4 000 kronor. Vad angår posten reseersättningar vill jag erinra att jag i det föregående ej ansett mig kunna biträda förslaget om inrättande av tre inspektörsbefattningar. Detta medför att det belopp å 22 500 kronor, vilket äskats till reseersättningar åt nämnda befattningshavare, icke erfordras. Den av anstaltsstyrelsen beräknade ökningen av medelsbehovet till reseersättningar reduceras sålunda till 3 500 kronor. Med hänsyn såväl till den stegring, som inträffat i fråga om rese- och trakamentskostnaderna, som till önskvärdheten av att centralanstalten skall få ökade möjligheter till tillsyn över de lokala anstalterna anser även jag en höjning av ifrågavarande post påkallad. Jag anser mig emellertid icke kunna tillstyrka, att posten skall höjas med mer än 2 500 kronor. Jämväl övriga i anstaltsstyrelsens förslag angivna poster torde med hänsyn till medelsåtgången och den allmänna kostnadsökningen böra uppräknas. Höjningen torde dock beträffande vissa poster kunna begränsas något, bland annat med hänsyn till den överföring av en del arbetsuppgifter från centralanstalten till de lokala anstalterna, som jag tidigare förordat. Jag föreslår sålunda, att posterna bränsle, lyse och vatten samt utsädeskontroll vid Svalöv i enlighet med styrelsens äskanden skola höjas med 4 000 respektive 36 100 kronor. I fråga om posterna övriga expenser, publikationstryck, provtagning och plombering, fältkontroll samt diverse förbrukningsartiklar vill jag förorda uppräknings med respektive 12 000, 700, 85 000, 75 000 och 7 000 kronor. Vad slutligen angår styrelsens framställning, att medel skola ställas till förfogande för anskaffande av en ny dupliceringsmaskin, synes denna böra bifallas. Enligt min mening äro emellertid utgifterna för inköp av denna maskin icke av den natur att de böra bestridas genom överskridande av innevarande budgetårs anslag. För ändamålet torde i stället böra beräknas ett belopp av 4 400 kronor under nästa budgetårs omkostnadsanslag. Vid bifall till vad jag nu föreslagit skulle förevarande anslag sålunda uppföras med (330 000 + 4 000 + 2 500 + 4 000 + 36 100 + 12 000 + 700 + 85 000 + 75 000 + 7 000 + 4 400 =) 560 700 kronor. Det torde få ankomma på Kungl. Maj:t att i sinom tid fastställa ny omkostnadsstat för centralanstalten.

Vad slutligen angår medelsanvisningen för nästa budgetår till understöd åt lokala frökontrollanstalter kan jag biträda lantbruksstyrelsens förslag, att ett oförändrat anslag å 5 000 kronor skall anvisas för ändamålet. Det torde få ankomma på Kungl. Maj:t att bemyndiga lantbruksstyrelsen att fördela detta anslag mellan anstalterna efter föreliggande behov av statsbidrag. Denna fördelning torde böra göras efter i viss mån schematiska regler. Någon anledning synes ej längre föreligga att såsom villkor för statsbidrag uppställa att vederbörande hushållningssällskap eller landsting lämna understöd med minst motsvarande belopp. Nu gällande föreskrift härom torde därför böra upphävas.»

Utskottet.

I likhet med departementschefen finner utskottet angeläget, att frökontrollverksamhetens effektivitet under inga förhållanden minskas. Med utgångspunkt härifrån synes det uppenbart, att statens centrala frökontrollanstalt även framdeles bör bibehållas såsom ledande och övervakande organ på detta område. I betraktande av de betydande kostnaderna för anstaltens verksamhet torde emellertid alla möjligheter till besparingar böra tillvaratagas.

Vad först angår frågan om decentralisering av centralanstaltens arbetsuppgifter synes Kungl. Maj:ts förslag vara ägnat att medföra en viss minskning av statsverkets utgifter för frökontrollverksamheten. Härtill kommer, att förslaget torde möjliggöra ett bättre utnyttjande av de lokala anstalternas kapacitet samt underlätta kontakten med jordbrukets representanter. Utskottet biträder därför detta förslag. I enlighet med propositionen torde decentraliseringen böra ske dels genom en utvidgning av de mellansvenska lokala anstalternas plomberingsdistrikt, dels genom att lokal anstalt erhåller rätt att i vissa fall ombesörja statsplombering utanför det egna plomberingsområdet.

Utskottet har icke heller något att invända mot vad departementschefen anfört rörande auktorisering av enskilda utsädesföretag.

I fråga om organisationen av fältkontrollen delar utskottet departementschefens åsikt, att den obligatoriska efterkontrollen alltjämt bör bibehållas. Utskottet finner likaså lämpligt, att fältkontrollodlingarna i huvudsak skola förläggas till Skåne och att i samband därmed även centralanstaltens fältkontrollavdelning skall förflyttas dit för att sammanföras med anstaltens nuvarande alnarpsfilial. Av de skäl departementschefen anfört torde emellertid frågan om förläggningsplats för fältkontrollavdelningen och filialen böra bli föremål för ytterligare överväganden.

I fråga om fältbesiktningarna har utskottet icke funnit anledning till erinran mot Kungl. Maj:ts förslag.

Vad härefter angår personalorganisationen förutsätter utskottet, att vissa av de åtgärder utskottet i det föregående tillstyrkt komma att medföra en

betydande minskning av personalbehovet vid centralanstalten. I likhet med departementschefen anser utskottet emellertid, att de förordade åtgärderna icke i någon högre grad kunna beräknas påverka detta behov redan under budgetåret 1952/53. Med hänsyn härtill har utskottet funnit sig böra biträda Kungl. Maj:ts förslag även i denna del.

Utskottet ansluter sig vidare till vad departementschefen anfört rörande taxesättningen och de rabatter, som för närvarande tillämpas i vissa fall. Ej heller anslagsberäkningarna eller Kungl. Maj:ts förslag i övriga delar ha givit utskottet anledning till erinran.

Under återopande av vad sålunda anförts hemställer utskottet,
att riksdagen må

- 1) bemyndiga Kungl. Maj:t att vidtaga de ändringar i personalförteckningen för statens centrala frökontrollanstalt, som framgå av propositionen;
- 2) godkänna följande avlöningsstat för statens centrala frökontrollanstalt, att tillämpas tills vidare från och med budgetåret 1952/53:

Avlöningsstat.

1. Avlöningar till ordinarie tjänstemän, <i>förslags-</i> <i>vis</i>	206 000
2. Avlöningar till icke-ordinarie personal, <i>för-</i> <i>slagsvis</i>	820 000
3. Rörligt tillägg, <i>förslagsvis</i>	325 000

Summa kronor 1 351 000;

3) å riksstaten för budgetåret 1952/53 under nionde huvudtiteln anvisa

a) till *Befrämjande av fröodlingen m. m.: Statens centrala frökontrollanstalt: Avlöningar* ett förslagsanslag av 1 351 000 kronor,

b) till *Befrämjande av fröodlingen m. m.: Statens centrala frökontrollanstalt: Omkostnader* ett förslagsanslag av 560 700 kronor,

c) till *Befrämjande av fröodlingen m. m.: Understöd åt lokala frökontrollanstalter* ett anslag av 5 000 kronor.

Stockholm den 24 april 1952.

På jordbruksutskottets vägnar:

L. TJÄLLGREN.

Vid detta ärendes slutbehandling ha närvarit:

från första kammaren: herrar Tjällgren, Svedberg, Näslund, Bertil Andersson, Sundberg*, Bror Nilsson, Ebbe Ohlsson, Einar Persson, Mossberger och Björnberg*; samt

från andra kammaren: herrar Andersson i Tungelsta*, Johnsson i Kastånjegården*, Gustafson i Dädesjö*, Jacobson i Vilhelmina*, Ahlsten*, Utbult, Lindström, Boman i Stafsund, fru Boman* samt herr Arweson.

* Ej närvarande vid justeringen.